

v Lučnah Schalmaistri, v Javorjah Golibajsi, v Sorici Margraffi, v Železnikih pl. Sternseeji, v Stari Loki Zaichni, v Selcih Holzknechti i. t. d. Imeni Pierin in Gampa nahajamo v Železnikih. Bržkone sta bili dotični rodovini laškega pokolenja. Blizu Žirov so bivale rodovine po imeni Verwesser in Verwesserček. Mogoče je, da ni bilo v resnici toliko nemških priimkov razširjenih med ljudstvom in da so uradniki loškega gospodstva na svojo roko nemčili domača imena.

Tržáčan, tržáški, Tržáščan.

I.

Ko sem v zadnji številki lanskega „Zvona“ čital črtico »Tržáščan, Tržáčan, tržáški«, domislil sem se, da govore pri nas v poljanski dolini sicer tudi »Tržáčan« in celó »Trstinar« (Triestiner), da pa so imenovali v prejšnjih časih (ali še sedaj, ne vém) uprav óne najdence, iz tržaškega najdeniškega zavoda prevzete v rejo, sploh le „tržáne in tržánke“. Takih tržanov in tržank z laškimi priimki pomnim več; marsikatera kmetska mati in mlekovita dojka si je namreč vzela iz Trsta v dojitev in rejo najdeniško dete, bodisi, ker ji je umrlo svoje dete v dojni dóbi, bodisi zaradi plačila, ki ga je potem dobivala za rejo dojenčevó, in med našimi ljudmi so bili ti rejenci vedno le „tržáni“. — Prav to me je bilo napotilo, da sem že v Bartelnovem slovarji (pag. 838.) v oklepaji poleg *Tržáčan* pripisal tudi obliko *Tržan*; mislil sem in še mislim, da ne po krivici, ker se trdno zavedam, da si te oblike nisem izmislil, ampak jo pobral med národom. Toda čemu vlačim to na dan? — Ker se mi dozdeva, da z ozirom na obliko »*Tržan*« ni tajiti, da je moral Trst nekđaj našim ljudem biti „trg“ *xxτ' έζοχόν*, in da nam bi morda pri razlagi »*Tržáčana*« bolje kazalo začeti s slovanskim *trgom*, negoli z ilirskim *Tergeste*.

»*Tržáčan, tržáški*« bi se dalo morda staviti vzpóred z »*Gradačan, gradaški*«. — Poljanci imenujejo namreč prebivalce Polhovega Gradca *Gradačane* in ves okraj od Sv. Jošta doli do Dóbrove *Gradaško*. Iz gradaških hribov prihaja *Gradaščica* (po ljubljanskem, i. e. gorenjskem izgovoru *Gradašica*), ki se pri Trnovem izliva v Ljubljánico. — Potemtakem bi se izvajal »*Tržáčan*« iz *Tržec*.

(Grad: gradec = trg: tržec = brég: bréžec i. t. d.) — Kakó pa sedaj *Tržan*? Gotovo, da iz „trg“, dasi pravim kraju *Tržec*. Zopet posežem

po vzporednici. Gradačani sami se zovejo dandanes, kar jih je prav iz fare, »Pograjci«, in Sodraščani (i. e. Sodražičani) imenujejo se tudi, če se ne motim, *Sodražani* (iz Sodraga). —

Tržiččan bi se pa potem dalo razlagati iz pridevnika »tržaški«, kakor »krajniščan« (confinarius) iz *krajinski*, *vaščan* (Dorfbewohner) iz *vaški*, *grajščan* (Burgbewohner) iz *grajski*. Takó bi se izognili ónemu, z vzporednicami nepodprtemu izpadanju glasov *st* pred *č*, katero statuiramo razlagaje *Tržičan* iz *Tržiččan*.

Vse to razlaganje pa kaže sevêda veliko nedostatnost v tem, da se prav nič ne ozira na obliko starih grških in latinskih pisateljev Τεργέστη, *Tergeste*, *Tergestum* in pa na sedanje ime *Trst* (Trieste). Toda razlaga iz *Tergeste* stsl. *Tržbst* (Tržest), *Tršt*, *Trst* tudi ni posebno verjetna, zakaj pričakovali bi pač po navedenih stopinjah *Tršt*, a ne *Trst*, kakor imamo *trštvo*, *moštvo*, *uboštvo*, *sovraštvo*; *človeštvo*, *siromaštvo* iz *tržbstvo*, *mžbstvo* i. t. d.

To svoje mnenje tù objavljam ne kot dovršeno in neovržno, ampak da me kdo pouči, če se motim; nemogoče ni, da se bode marsikomu zdelo to še menj verjetno, nego se je meni razlaganje *Trsta* iz uganjenega *Tržbst* in *Tržičana* iz *Tržiččan*. Drugače bi bilo sevêda, ko bi se ime »Tržec« samo zasledilo in dalo dokazati.

L. P.

II.

V prednjem članku g. L. P. pisano gleda mojo razlago besede *Tržičan* od *Tržāstec*. Res je taka, da kār šepa, ker je nisem védel podpreti z nobeno jednako narejeno besedo. Škrabec pa v 12. sešitku »Cvetja z vrtov s. Frančiška« lanskega leta le k meni pristopa na toliko, da obliko *Tržiččan* in *Tržāčan* izvaja iz besede *Tržāstec*, katero je dobil po drugem poti od *Tergeste* nego jaz, ki sem rekel, da se lahko izvêde *Tržāst* takó, da se je naglašeni zlog *gē* baš zaradi naglasa izpremenil od kratkega na dolgega. To je sevêda za tisti čas malo verjetno, in torej oporekam táko izvajanje. Škrabec za dokaz, da se tudi *Tržāčan* more izvêsti iz *Tržāstec* s končnico *jan*, prinaša pridevnik *človēski*, ki je nastal iz *človečski* takó, da je *č* izpadel pred *sk*. Meni, pišočemu óni dan tisti članek, ta adjektiv ni prišel na um, ali sedaj me spominja druge ravno takó narejene besede v stari slovenščini. Ta beseda je *bēstvo* iz *bežstvo* in ogerskoslov. *svedoustvo* in *človejstvo*; izpadel je *ž* pred *st*. Če je mogel izpasti *č* in *ž*, zakaj bi ne mogel izpasti tudi *šč* iz besede *Tržāščan*; zakaj *st* se je izpremenil v *šč* précej po pristopu končnice *jan*. Dasi je imenovana razlaga nekako podprta s tremi vzgledi, ki delajo, da ni absolutno nemogoča, mislim le, da jo L. P. graja po pravici, zakaj pridevnik *človēski* je mogel tudi nastati po analogiji

drugih takih pridevnikov, bržčas ga je skoval Truber po vzgledu besede *nebeski*, vrhu tega je pa takó redka beseda, da bržkone ni bila nikoli navadna. *Bêstvo* je pa prav za prav le oblika stare in ne naše slovenščine in je iz nje v obliki *bêjstvo* prešla v hrvaški Pazmanov brevijar v psalem 141'5 po grškem števenji, in je iz več virov takó potrjena, da ni môči za njo reči, da je nastala iz kake krivo razumljene kratice, kakor je recimo nastala beseda *truh* v sinajskem psaltru v psalmu 77'46 iz kratice *truh* za *trudih* fructus eorum, pa jo je brez premisleka od Geitlerja uvrstil v svoj etimološki slovar Miklošič. *Svedoustvo* in *človejstvo* sta trdnejši besedi. Odstopam pa le tudi od take izvedbe besede *Tržičan* in je grem iskat drugam. Na sled me je privêdel g L. P., navedši besede *Gradúčan*, *gradúški*, *Gradúščica*, in pa Škrabec, izvajajoč adjektiv *mrtváški* iz *mrtvéc*. Iz tuje besede *Tergéste* je Slovenec napravil, ko je prišel v te kraje, obliko *Tržest* gen. *Tržstà*, kakor duhovito dokazuje Škrabec, in potem, bodisi kakor hoče, spako *Trst*, ki je obliko *Tržest* pehnila kesneje čisto v pozabnost, takó da se naslučuje le še po živóči obliki *Tržúščan*. Národ je pa dobro čutil, da v tej spaki skrita tičí le nje osnova trg, pa si je od nje napravil imé za prebivalce temu kraju s tem, da je na osnovo dodal končnico *jan*: *Tržàn*, kakor iz *Gojsd* *Gojžàn*, iz *Loka* *Ločàn* i. t. d., in da beseda živí še sedaj, temu je porok L. P. Znano je, da se imé prebivalca nekaterih krajev dela tudi takó, da se osnovi dodá končnica *ec*: *Predvorec* iz *Predvòr* (fara nad Kranjem), *Zágrebec* iz *Zagreb*. Kaj nam torej brani po tem narediti tudi *Tržec* iz *Trg* za ime prebivalca mesta *Trstà*, dasi se ta oblika ni govorila morda nikoli, pa vsaj se tudi skoro nikoli ne sliši ime *Ljubljanec* ali pa *Kroplec*. Še pa se takšna imena na *ec* rada podaljšujejo s končnico *jan*: *Predvorčan* iz *Predvorec*, *Zagrebčan* iz *Zagrebec*, *Ljubljančan* iz *Ljubljanec*, *Kropelčan* iz *Kroplec* i. t. d. Ali ko bi se danes delala oblika od *Tržec* na ta način, glasila bi bržkone *Tržčàn*, kar je pa môči izvesti kàr od besede *Trst*, in stavim, da tudi živí v kakem kraju. More se pa iz *Tržec* narediti še drugačna beseda za prebivalca *Trstà*. L. P. prav izvaja *Gradúčan* iz *grádec*, morda iz *gradèc*. Vemo za pravilo, ki ga navaja Škrabec, da se kratko potisnjeno naglašen polglasnik, če pride iz zadnjega zloga po kaki pritiklini v sredo besede, zlasti v predzadnji zlog, zamení z dolgim zateglo naglašenim *á* tam, kjer razločajo dve vrsti naglasaka, pa imamo *pásji* iz *pès*, *denášnji* iz *denès*, *semánji* iz *semènj* (za senèm), *mrtváški* iz *mrtvéc*, pa tudi *dánce* iz *dònd*, *tálca* iz *tolà*, *brvánce* iz *brvòno*, kajkavski *brvénce*, podobno še: *šepáčem* iz *šepèt*, *gánem* iz *gòb*, *jánem* iz *jòm* (od jem), *mánem* iz *mòn*, *žánjem* iz *žòn(j)*, *dáhnem* iz *duh*, *páhnem* iz *pòh*, *sáhnem* iz *soh*, *bácnem* in *cábnem* iz *buc* okranjeno *còb* in takega več, pa po tem tudi *Tržúčan* iz *Tržec*, a *Tržúščan* iz starejše oblike *Tržest*. — Iz besed, rečenih o Trstu, razvidna je pač

potreba, da se iz ust národu zberó in razglasé ali razglašajo naša krajevna imena takó, da se kraju pové nominativ in večkrat tudi genitiv, potem ime prebivalca in prebivalke in posesivni adjektiv, takó nekako: *Gòjzd, Gójzda, Gojžan Gojžanka, górski*, ali: *Srēdnja vās, Srjān Srjanka* (piši *Srejān Srejanka*). Tudi bi bilo kàj poučno, ko bi se nabirali in razglašali priimki pojedinih hiš po vaséh in različnih krajih blizu takó, kakor tukaj navajam hišna imena svoje rojstvene vasi Béle na Gorenjskem, kolikor se jih še spominjam. Dostavljam samó še to, da se adjektiv imen, ki se končujejo na *ec*, za to, kar je last samega gospodarja, končuje vsaj na *Beli na cov*, a za to, kar je last vse hiše, na *čev*, postavim *Ahēc*, gen. *Ahcà: Ahcòv* klobuk, toda *Ahčèv* vrt. Tedaj:

Prāh, Prāhovka, Prāhov.

Frānc, Frānca, Frāncovka, Frāncov.

Ahēc-hcà, Ahčēla in Ahčēvka, Ahcòv-cóva in Ahčèv-čēva.

Blažèk-žkà, Blažkúlja, Blažkòv.

Francèk-ckà, Franckúlja, Franckòv.

Bržnik-nika, Bržnica, Bržnikov.

Pavlič-líča, Pavliška, Pavličev.

Jeršè-šéta, Jeršēla, Jeršétov.

Medè-déta, Medēška, Medétov.

Petrūs-trúsa, Petrúsovka, Petrúsov.

Brēzar, Brēzarica, Brēzarjev.

Jérman, Jérmanica, Jérmanov.

Krāčman, Krāčmanica in Krāčmanka, Krāčmanov.

Lōgar, Lōgarica, Lōgarjev.

Jūrgec-gca, Jūrgeška, Jūrgcov in Jūrgčev.

Márkovec-vca, Márkovka, Márkovcov in Márkovčev.

Boštétovec, Boštétovka, Boštétovcov in Boštétovčev.

Valjāvec, Valjāvka, Valjāvcov in Valjāvčev.

Kōdrič, Kōdriška, Kōdričev.

Bukōvnik, Bukōvnica, Bukōvnikov.

Boštāj, Boštājka, Boštājev.

Kosmāt-máta, Kosmatúlja, Kosmátov.

Snēdec (Snēsca za Snēdca), *Snēhka* za *Snēdka*, *Snēscov* za *Snēdcov*, in *Snēščev*.

M. Valjavec.

